

Беларускі лёс: гісторыка-літаратурная рэтраспектыва і «оптыка» сучаснасці

Толькі тое застаецца ў гісторыі, у людской супольнасці, у памяці, што атрымлівае пацвярджэнне ў літаратуры – аксіяматычнасць гэтай ісціны засведчыла кніга «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць», якая выйшла ў Выдавецкім доме «Беларуская навука». Аўтары фундаментальнай па задуме, маштабе і дыяпазоне працы – выбітныя даследчыкі-гуманітарыі Уладзімір Гніламёдаў і Мікола Мікуліч.

Акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі У. Гніламёдаў добра вядомы не толькі ў нашай краіне, але і далёка за яе межамі як літаратуразнавец, літаратурны крытык і пісьменнік. Ён аўтар больш як 1000 навуковых прац, у тым ліку каля 30 манаграфій і кніжных выданняў, сярод якіх «Сучасная беларуская паэзія: творчая індывідуальнасць і літаратурны працэс» (1983), «Ад даўніны да сучаснасці: нарыс пра беларускую паэзію» (2001), «Янка Купала: жыццё і творчасць» (2011) і інш. Шырокі розгалас атрымала і створаная ім «сямейная хроніка ў духу барока» ў раманах «Уліс з Прускі», «Расія», «Вяртанне», «Валошкі на мяжы», «Вайна», «Пасля вайны».

У навуковым багажы кандыдата філалагічных навук, дацэнта М. Мікуліча амаль 400 грунтоўных прац, у тым ліку 15 кніг і брашур, найбольш вядомыя з якіх «Максім Танк і сучасная беларуская лірыка» (1994), «Паэзія Заходняй Беларусі (1921–1939)» (2010), «Максім Танк: талент, заручаны з небам» (2012) і інш.

Новая кніга знаных навукоўцаў прысвечана доследу вызначальных праблем айчынай літаратуры ў цеснай сувязі з вядучымі парадыгмамі сацыяльна-гістарычнага развіцця і працэсам фарміравання нацыянальнай свядомасці

беларускага народа. Праз прызму літаратуры прасочваецца складаная, у многім супярэчлівая гісторыя лёсавызначэння нашага народа.

Даследаванне выканана на мяжы гісторыі, філасофіі, культуралогіі і філалогіі, літаратуразнаўства з выкарыстаннем даных, метадык аналізу гэтых і некаторых іншых навук і дысцыплін.

У манаграфіі цесна пераплецены дзве стрыжнёвыя лініі – гістарычная і ўласна літаратуразнаўчая. Першая звернута да асвятлення асноўных этапаў развіцця беларускай дзяржаўнасці, уплыву сацыяльна-гістарычных падзей і фактараў на фарміраванне беларускага этнасу і нацыянальнай свядомасці беларусаў; другая паказвае сутнасць, характэрныя асаблівасці адлюстравання нацыянальнай свядомасці адоранай творчай інтэлігенцыяй на старонках мастацкіх твораў.

Узровень працы, зместавае і змястоўнае яе напаўненне сапраўды ўражваюць. Інавацыйна, у сучаснай «оптыцы» асвятляюцца шматлікія з’явы і падзеі далёкага і блізкага мінулага. У кнізе ў кандэнсаваным выглядзе падаецца гісторыя развіцця беларускага прыгожага пісьменства – ад вытокаў, пачынаючы ад Еўфрасінні Полацкай і Кірылы Тураўскага, да нашага часу. Варта падкрэсліць,

што несумненную цікавасць уяўляе аўтарская інтэрпрэтацыя навейшай літаратурнай гісторыі Беларусі.

Навукоўцы задаюцца найважнейшымі экзістэнцыяльнымі пытаннямі: што такое свядомасць? Што ўяўляе сабой наш народ – беларусы? Які яго духоўны патэнцыял? Які ўзровень нацыянальнай свядомасці? Якія дамінантныя рысы беларускага характару?..

На думку аўтараў, айчынная гуманітарыстыка доўгі час не ўдзяляла гэтай праблематыцы належнай увагі, паколькі баялася папрокаў у нацыяналізме. «Аднак, каб пазбегнуць папрокаў, трэба трымацца аб'ектыўнай навуковай ісціны», – перакананы даследчыкі і вядуць дослед у адпаведнасці з абазначаным алгарытмам. Іх пазіцыя адносна актуалізаваных філасофска-быццёвых пытанняў – доказная, цікавая, эксклюзіўная, а часам і нечаканая.

«Самасвядомасць – гэта веданне сябе і адносіны да сябе ў іх арганічным адзінстве. У залежнасці ад ведання сябе і характару адносін да сябе вызначаюцца змест і накіраванасць нацыянальнай актыўнасці. Пра развіццё нацыянальнай самасвядомасці можна казаць тады, калі ў грамадстве, у народзе ўзнікае інтарэс і цікавасць да свайго прававога стану, сацыяльнага ўладкавання, да гісторыка-мемарыяльных праблем быцця, калі ўзнікае імкненне да свабоды, незалежнасці» (с. 57), – мяркуюць У. Гніламёдаў і М. Мікуліч. Пра старажытнасць беларускага этнасу сведчыць ужо той факт, што гісторыя беларускага славеснага мастацтва налічвае не менш як тысячу гадоў. Гэта пацвярджае «этнічнай і культурнай самабытнасці народа, яго жыццесцвярджальнага характару, творчых магчымасцей, схільнасці да гарманізацыі рэчаіснасці, здольнасці ўносіць сэнс у чалавечае быццё» (с. 10). Літаратура, як і іншыя віды мастацтва, з'яўляецца адной з форм нацыянальнай свядомасці.

Такім чынам, беларусы – старажытныя насельнікі Еўрапейскага кантынента. Ментальнасць нашага народа архаічная, сфарміравалася яна яшчэ ў

дахрысціянскія часы: «Ментальнасць якраз і характарызуе тып паводзін, прыродную свядомасць беларуса, яго «склад мыслення». Свядомасць беларуса заўсёды была арыентавана на жыццё, на яго працяг, на тыя базісныя маральна-этычныя законы, якія існавалі і існуюць у сферы натуральнай рэальнасці, забяспечваючы непарыўнае адзінства чалавека, сацыяму і прыроды. Аснова быцця чалавека – прыродная. Прырода забяспечвала і забяспечвае яго фізічнае і духоўнае існаванне. Не будзе перабольшаннем таксама сказаць, што прырода – аснова нацыянальнай ідэнтэчнасці і маральнага здароўя нацыі» (с. 16).

Вялікі масіў матэрыялаў і дакументаў бяруць у спадарожнікі Уладзімір Гніламёдаў і Мікола Мікуліч, каб дайсці да сутнасных вытокаў беларускага феномена. «Беларусы – нацыя сялянскага паходжання, што сведчыць пра яе аўтэнтэчнасць. Сялянства, трэба падкрэсліць, – важнейшы складнік усёй індаеўрапейскай традыцыі. Толькі ў сялян – і сёння нават – можна знайсці рэшткі старажытных ведаў, адгалоскі гэтай традыцыі ў яе аўтэнтэчным выглядзе. Беларус такі, якім зрабіла яго жыццё» (с. 15), – робяць выснову навукоўцы. Разам з тым яны ўдакладняюць, што беларусы вельмі рана пачалі будаваць гарады, якія разбуралі сялянскую патрыярхальнасць: «Даволі значным, прадстаўнічым у часы ВКЛ было саслоўе гарадскога

Гніламёдаў, У., Мікуліч, М.
Літаратура. Гісторыя.
Свядомасць: гісторыка-
літаратурны нарыс /
У. Гніламёдаў,
М. Мікуліч. – Мінск:
Беларуская навука,
2017. – 387 с. –
ISBN 978-985-08-2232-1.

«Беларусь знаходзіцца на скрыжаванні еўрапейскіх дарог, а скрыжаванне, паводле славянскай міфалогіі, – месца небяспечнае, наканаванае, фатальнае, лёсавызначальнае. Што ж, гэта падобна да лёсу Беларусі, да яе складанага і забытанага лёсу, лёсу яе багаццяў, як матэрыяльных, так і духоўных, якія часта рабаваліся, расцягваліся па «нацыянальных кватэрах» іншых народаў. Гэта, несумненна, не магло не адбіцца на стане нацыянальнай свядомасці беларускага народа, на яго душэўна-псіхалагічным самаадчуванні».

З кнігі «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць»

насельніцтва – мяшчан, што ўключала ў сябе розныя катэгорыі гараджан – рамеснікаў, гандляроў, домаўладальнікаў і інш., якія мелі ад уладаў спецыяльныя льготы і прывілеі... Магдэбурскае права, пераняўшы яго з Захаду, атрымалі каля шасці дзясяткаў беларускіх гарадоў і мястэчак... Многія беларускія гарады карысталіся каралеўскімі прывілеямі на правядзенне штогадовых міжнародных кірмашоў, на якія з'язджаліся купцы з Расіі, Украіны, Польшчы, Францыі, Саксоніі, Баварыі, Нідэрландаў, Аўстрыі, Прусіі, Італіі, Даніі, Швецыі і іншых краін. Ішоў бойкі гандаль зернем, буйной рагатай жывёлай, коньмі. Зрэшты, тавары, што выстаўляліся на кірмашах, былі самыя разнастайныя: футра, шоўкавыя і баваўняныя тканіны, ільняное палатно, сукно, галантарэя, фаянсавы і фарфоравы посуд, цукар, чай, швейцарскі сыр, напоі, бакалейныя вырабы, мыла, тытунь і інш.» (с. 57).

Гісторыя, гістарычны час належаць усім пакаленням, якія захоўваюць свае этнавызначальныя рысы, нацыянальны культурны код. У якасці ілюстрацыі аўтары прыводзяць выказванне знанага беларускага паэта А. Разанава пра літаратурную спадчыну: «Спадчына не ў мінулым, а з мінулага: яна – вектар, які паказвае дарогу, яна – аблічча ўчалавчанага часу».

Грунтоўнае шматвектарнае асэнсаванне праблем літаратуры як «учалаве-

чанага часу», гістарычнай памяці, нацыянальнага характару, духоўна-сацыяльнай свядомасці беларускага народа дазволіла навукоўцам сфармуляваць надзвычайную ў эпоху глабалізацыі формулу: дэнацыяналізацыя не аб'ядноўвае людзей, а раз'ядноўвае іх, адлучае ад чалавецтва. Пры гэтым літаратура як неад'емны складнік нацыянальнага жыцця з'яўляецца красамоўным паказчыкам «працэсу нацыятварэння народа, стану яго дзяржаўнай незалежнасці і суверэннасці, палітычнага ўздыму і заняпаду. Літаратура адлюстроўвае нацыянальную ідэнтычнасць народа, яго матэрыяльны і духоўны ўклад жыцця, мову і традыцыі, характар і распаўсюджаныя тыпы асобы» (с. 9).

Згодна з аўтарскай канцэпцыяй, пытанне нацыянальнай свядомасці, нацыянальнай ідэнтычнасці пераходзіць урэшце ў пытанне аб тым, што дала Беларусь свету, у чым заключаюцца яе ўнёсак і заслугі перад сусветнай цывілізацыяй. Нам, беларусам, ёсць чым ганарыцца.

Каб глыбей зразумець пошукі і дасягненні беларускай літаратуры – сродку нацыятварэння народа! – аўтары разглядаюць яе ў цеснай сувязі з гісторыяй народа, яго жыццём і побытам, грамадскім і дзяржаўным станам, духоўна-нацыянальнымі памкненнямі.

Каштоўнасць даследавання – у сістэмным падыходзе да аб'екта вывучэння, у пошуку своеасаблівага літаратурнага інтэграла, той велічыні, што ўвабрала ў сябе асноўныя складнікі нацыянальнага мастацтва слова. Працэс узаемадзеяння грамадска-гістарычнага і мастацка-літаратурнага жыцця разгледжаны аўтарамі не выбарачна, не эскізна, а ўсеахопна, як з'ява цэласная, крэатыўная.

Кнігу «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць» без перабольшання можна назваць энцыклапедычнай – па ёмістасці ахопу падзей, дакладнасці іх адлюстравання, узроўні асэнсавання беларускага шляху. Аўтарамі праведзена грандыёзная па сваім характары і маштабе праца: з пункту гледжання ідэі станаўлення

і развіцця нацыянальнай свядомасці прааналізаваны ўсе ці амаль усе значныя творы беларускай літаратуры – раманы, апавесці, апавяданні, п'есы, нарысы, вершы і г. д. Спасылкі ў кнізе даюцца пастаронкава, але, на наш погляд, даданне агульнай бібліяграфіі і паказальніка персаналій дазволіла б больш аб'ёмна, «статыстычна» ўявіць маштаб работы, багацце і разнастайнасць выкарыстаных крыніц, дакументаў і матэрыялаў.

Аўтарам удалося стварыць шырокую гісторыка-літаратурную панараму праблематыкі лёсавызначэння беларускага народа. Пра гэта сведчаць і назвы раздзелаў кнігі: «Этнічны ўзровень», «Прырода. Ландшафт. Клімат», «Язычніцтва. Мова», «Гісторыя. Дзяржаўнасць. Хрысціянства», «Тыпы і характары», «ВКЛ», «Пра характар Сярэднявечча», «Рэнесанс», «Рэфармацыя. Контр-рэфармацыя», «Люблінская унія і яе наступствы», «Барока», «Заняпад», «Litwo! Ojczyzno moja!», «Пад гнётам абставін. XIX ст.», «На пачатку XX ст.», «Будаўніцтва новага свету (XX ст., 20–30-я гг.)», «У Заходняй Беларусі (1921–1939): «...Зварухніся, моц крывіцкая...», «Паслухайце, вясна ідзе...», «Вялікая Айчынная», «Пасляваенны перыяд», «Новыя далягляды», «Учора, сёння і заўтра».

Яшчэ раз падкрэслім: гэта абсалютна эксклюзіўны, адмысловы погляд на асаблівасці цывілізацыйнай дынамікі, на факты і меркаванні, на творы і творцаў у гісторыка-літаратурнай рэтраспекцыі.

Пільна і скрупулёзна аналізуючы развіццё сучаснай духоўнай культуры, аўтары кнігі скіроўваюць увагу на тое, што беларускую нацыянальную ідэю многія творцы слухна называюць цэнтруючай, стрыжнёвай, дзяржаваўтваральнай сілай у развіцці Беларусі. Аднойчы падчас гутаркі з М. Мікулічам Ніл Гілевіч зазначыў так: «Адзіная сіла, якая магла б хоць у нейкай меры аб'яднаць разнамасных і рознагалосых, – гэта беларуская нацыянальная ідэя, ідэя адраджэння Беларусі як незалежнай дзяржавы – са сваім уласным абліччам, уласнай мовай і культурай, уласнай, самастойнай унутранай і міжнароднай палітыкай.

«Беларускаму народу ўласцівы вялікая працаздольнасць і працавітасць, вынослівасць і цяперенне, талерантнасць і дысцыплінаванасць...»

Беларуса паважалі і паважаюць за праўдалюбства, сумленнасць і цнатлівасць у грамадскім жыцці і асабістых учынках.

На пачатковых этапах духоўна-практычная культура беларусаў з'яўлялася калектывісцкай. Жыццёвым досведам сваім беларус быў сарыентаваны на ўзаемадапамогу. Улюбёныя беларускія супольнасці – грамада і талака. Даўня народная прымаўка: калі робіш у купе, не баліць у пупе».

З кнігі «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць»

Праз гэта абавязкова праходзілі ўсе дзяржавы, якія вырываліся з-пад апекі магутных дабрадзеяў і якія сёння маюць высокі аўтарытэт...»

Навукоўцы не абмінулі ўвагай той факт, што праблемы духоўнага, грамадска-патрыятычнага жыцця Беларусі, беларускага нацыянальнага адраджэння на этапе навейшай гісторыі хвалююць не толькі беларускамоўных пісьменнікаў, але і тых аўтараў, якія жывуць у нашай краіне і пішуць па-руску. Гэты феномен яны лічаць унікальнай з'явай на літаратурнай карце Еўропы, паколькі сучасная рускамоўная паэзія Беларусі з'яўляецца неад'емнай часткай адначасова беларускага і рускага грамадска-культурнага асяроддзя. Паводле аўтараў, «гэта творчасць рускіх па сваім менталітэце, выхаванні, нацыянальным генетычным кодзе, характары светаадчування і вобразнага мыслення, а таксама рускамоўных беларускіх аўтараў. Развіваючыся на вастрыі інтэнсіўнага беларуска-рускага грамадска-палітычнага і сацыякультурнага дыялога і ўзаемадзейнення, яна ўвасобіла эвалюцыю і фарміраванне самых розных, часам нават супрацьлеглых, а то і ўзаемавыключальных ідэйна-светапоглядных і мастацка-выяўленчых канстант і ліній. Адлюстроўваючы

«Дэнацыяналізацыя не аб'ядноўвае людзей, а раз'ядноўвае іх, адлучае ад чалавецтва».

З кнігі «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць»

характэрныя асаблівасці беларускай сацыяльна-гістарычнай рэчаіснасці, выяўляючы тыповыя рысы ўнутранага свету сучасніка, грамадзяніна Беларусі, рускамоўная паэзія Беларусі заключае ў сабе складаны механізм спалучэння і ўзаемадзеяння багацця і шматстайнасці рускіх і беларускіх нацыянальна-культурных парадыгм, архетыпаў адвечнага народнага мыслення і мадэлей новай літаратурнай сітуацыі, спецыфікі постмадэрнісцкай свядомасці, мастацкіх метадаў, яркіх і арыгінальных творчых індывідуальнасцей, стылявых плыней, жанрава-структурных форм і інш.» (с. 378–379).

Даследчыкі канстатуюць, што беларускія пісьменнікі ў асобных выпадках, у вымушаных абставінах звярталіся да рускай мовы. Так, менавіта з рускай мовы пачыналі свой літаратурны шлях нашы класікі Якуб Колас, Максім Багдановіч, Змітрок Бядуля. Знаходзячыся ў Чырвонай арміі, для армейскага друку пісаў паруску Кандрат Крапіва, але, апынуўшыся ў Мінску, у беларускамоўным асяроддзі, пачаў пісаць толькі па-беларуску. Такі ж шлях прайшоў Міхась Чарот: беларускамоўным паэтам ён стаў у 1918 годзе, ужо студэнтам Мінскага педінстытута... Некаторыя сучасныя літаратары пішуць на абедзвюх мовах.

Этую «дылемную» рэальнасць нашага часу таксама даследуюць У. Гніламедаў і М. Мікуліч. Яны ўзгадваюць рэдкі па сваёй высакароднасці маральны жэст, які засведчыў вядомы рускамоўны паэт і выдавец Дзмітрый Строцаў. У Фэйсбуку ён зрабіў наступны запіс: «На Днях рускай кнігі і русскоязычных літаратур в Париже дважды, почти дословно, повторил следующие тезисы: «Первое, о чем сегодня нужно говорить, – это о кенозисе (ад грэч. κένωσις – спусташэнне; хрысціянскі багаслоўскі тэрмін, які

азначае ахвярнае і прыніжанае сыходжанне Бога ў свет, дзеля любові да людзей. – Т.П.) рускаго языка в Беларуси, о кенозисе как об осознанной задаче, о новой модели поведения, о самоумалении русского в ситуации пограничья, в ситуации встречи с другой языковой стихией – белорусской. Необходимо забыть о какой бы то ни было борьбе за влияние, о соревновании, о проявлении «мягкой» силы. А сила есть и вот какая: в девяноста случаях из ста – общение с детьми и подростками – в белорусских детских садах и школах – ведется на русском языке, во всех высших учебных заведениях преподавание ведется на русском языке, почти в ста случаях – телевизионное и радиовещание – на русском, газеты и журналы – почти все на русском, книги – в книжных магазинах – практически все на русском языке. Невозможно повлиять на коммерсантов, которые борются за рынки, но мы – литераторы – должны осознать свою ответственность. С нашего попустительства, из-за наших обид белорусский язык может вдруг исчезнуть в Беларуси... Необходимо уступающее общение, внимательная встреча с белорусской словесностью, необходимо активно переводить белорусских авторов на русский, пропагандировать белорусскую литературу, привлекать белорусов к участию в российских проектах везде, где только можно. И мы должны помочь тем русскоязычным авторам Беларуси, которые еще не совсем оторвались от корней, перейти с русского на белорусский. Это достойно, это по-христиански, это – кенозис. Нельзя жадничать» (с. 375).

Д. Строцаў закрануў надзвычай важную і складаную тэму, падкрэсліваюць аўтары. Яны зыходзяць з таго, што ажыццяўляець, развіваець нацыянальную культуру на іншай, чужой, няхай і блізкай мове наўрад ці магчыма, ва ўсякім выпадку вельмі цяжка. Мова – гэта суаўтар пісьменніка, з'ява ўніверсальнага парадку, яго «моўная свядомасць». «Сёння беларусы, як нацыя палітычная, дзяржаваўтваральная, усё больш разлічваюць на свае ўласныя,

унутраныя сілы, яны актыўна цярэбляць дарогу ў будучыню. Аднак нацыянальная свядомасць, яе стан і развіццё, несумненна, маюць патрэбу ў абароне і дапамозе. Гэта перш за ўсё датычыць праблемы мовы» (с. 385), – з трывогай адзначаюць даследчыкі. Новае стагоддзе, новае тысячагоддзе шмат што змяніла ў жыцці нашай краіны і ўсяго свету. У. Гніламёдаў і М. Мікуліч перакананы, што беларуская нацыянальная свядомасць, культура, мастацтва, літаратура, нягледзячы на не вельмі спрыяльныя ўмовы, на сусветны наступ глабалізму, застаюцца запатрабаванымі і працягваюць развівацца: «Беларусы як народ, нацыя, заўсёды шмат бралі ў іншых народаў, бралі веды, ідэі, словы, запазычвалі тэхналогіі, дасягненні цывілізацыі... Даўно ўжо набыў практычны характар працэс уваходжання Беларусі ў еўразійскую інтэграцыю. Гэта можна разглядаць як новую фазу росту этнасу. Сучасны беларус – гэта перш за ўсё «еўрапеец», чалавек, які адчувае сябе прадстаўніком еўрапейскай цывілізацыі, ведае гісторыю Еўропы і яе культуру, характарызуецца высокім інтэлектам і духоўнымі запатрабаваннямі» (с. 385).

У новых гістарычных умовах XXI стагоддзя, калі соцыум сутыкаецца з эпахальнымі аксіялагічнымі выклікамі і глабальнымі праблемамі, стала зразумела: без вызначэння і выбару адпаведнай сістэмы каштоўнасцей, без згуртавальных, інтэгральных ідэй грамадства існаваць не можа. Паводле меркавання У. Гніламёдава і М. Мікуліча, сваё важнае слова павінна сказаць літаратура – «нацыянальны пашпарт, па якім нас пазнаюць у свеце». Яна традыцыйна «прасякнута вітальнаю сілаю, выступае на баку жыцця, чалавека, яго правоў і каштоўнасцей».

Эўрыстычны даследчы стыль – яшчэ адна адметная інавацыйная асаблівасць кнігі «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць». Гэта навукова-літаратурны і нават (не будзе перабольшаннем сказаць) навукова-паэтычны стыль. Кожная фраза тут – імпульс інтэлектуальнай энергіі і духоўнай энергетыкі. Здаецца,

Літаратура – «красамоўны паказчык працэсу нацыятварэння народа, стану яго дзяржаўнай незалежнасці і суверэннасці, палітычнага ўздыму і заняпаду. Літаратура адлюстроўвае нацыянальную ідэнтычнасць народа, яго матэрыяльны і духоўны ўклад жыцця, мову і традыцыі, характар і распаўсюджаныя тыпы асобы».

З кнігі «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць»

менавіта так і трэба пісаць пра літаратуру. Як вынік – нягледзячы на салідны аб'ём (387 старонак), чытаецца выданне літаральна на адным дыханні, з нязменнымі захапленнем і цікавасцю.

І ў якасці пастскрыптума... Асэнсоўваючы набыткі айчыннай літаратуры, даследчыкі працывалі вядомага беларускага крытыка-філосафа Уладзіміра Калесніка: «Паэт шукае гармонію Сусвету ў прыродзе і ў сабе, ды неўпрыцяг сам становіцца Сусветам». Гэтая бліскучая па глыбіні думкі і афарыстычнай дакладнасці метафара адлюстроўвае і «ўнутраны нерв» выдатнай кнігі.

Уяўляецца мэтазгодным і неабходным разгледзець пытанне аб магчымасці перакладу кнігі на іншыя мовы, хаця б на мовы нашых суседзяў (рускую, украінскую, польскую) – каб лепш ведалі ўнёсак беларусаў у скарбонку сусветнай культуры, больш глыбока ўяўлялі і разумелі феномен беларускай адметнасці. Гэта цалкам адпавядае нацыянальна-дзяржаўным інтарэсам Рэспублікі Беларусь як суверэннай краіны.

Кніга У. Гніламёдава і М. Мікуліча «Літаратура. Гісторыя. Свядомасць» – глыбокае, наватарскае, сацыяльна значнае даследаванне. Такія працы ў айчыннай гуманітарнай навуцы з'яўляюцца не часта. І, на наш погляд, яна заслугоўвае вылучэння на атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне навукі.

**Таццяна ПАДАЛЯК, кандыдат
філалагічных навук,
дацэнт кафедры тэорыі і метадалогіі
журналістыкі БДУ** ■